
Donal Ryan
Prosinec už je takovej

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

Donal Ryan

Prosinec už je takovej

Donal Ryan
Prosinec už je takovej

≡ KNIHA ZLIN

The Publisher acknowledges the financial assistance of Ireland Literature Exchange (translation fund), Dublin, Ireland

Kniha vychází s finanční podporou překladatelského fondu Ireland Literature Exchange, Dublin, Irsko

www.irelandliterature.com
info@irelandliterature.com

Copyright © Donal Ryan, 2013
Translation © Alice Hyrmanová McElveen, 2015

ISBN 978-80-7473-316-1 (PDF)

Pro Anne Marii, z lásky

Leden

Máma vždycky říkala, že leden je krásnej měsíc. S novým rokem všechno začíná znova. Návštěvy už máte za sebou a s pomocí boží je do příštích Vánoc neuvidíte ani od nich neuslyšíte. Než se nadějete, dny budou zase delší. V lednu se začínaj telit krávy a s každým novým životem, kterej se v chlívě postaví na vratký nožičky, vám přibude trošku majetku. Však taky aby – musíte nějak nahradit to prosincový plejtvání a vyhazování peněz za nesmysly, který vlastně nikdo ani nechtěl. Lednový mrazíky zničej veškerej neřád, co se kde ještě drží od loňska. Leden už je takovej: celej svět pročistí. Takhle to aspoň máma říkávala, teda dřív, když ještě byla mnohem řečnější.

Na nízký zídce před pomníkem IRA už zase seděl Eugene Penrose se svejma kámošema. Není to hrozný, že člověk nemůže ani v klidu dojít domů a musí se den co den nechat tejrát od těch ludráků? V poslední době se stává, že jak jde kolem nich, Eugene mu nastaví nohu a on už párkrát zakopnul a málem upad. Jak je to vůbec možný, že tam můžou sedět úplně pokaždý? Sociální podpora je skvělá věc, říká máma. S ní si teď každej povaleč může žít jako malej lord. Proč nedokáže bejt pořádněj chlap, proč se plíží jako vyděšeněj usmrkánek, kterej se bojí vlastního stínu a oči ho pálej slzama hanby? Tatínek by si něco takovýho určitě líbit nenechal.

Johnseyho táty se lidi báli. Ten by necouvnuł před nikým. Liboval si v hlučnejch hádkách na dobytčím trhu,

na hurlingovým zápase i venku na dvoře, ať v nich šlo o kvality nějakýho hráče, o cenu bejčka nebo cokoliv jinýho, o čem se tak chlapi můžou dohadovat. Přitom byl ale stejně známej svojí dobrotou jako svou zuřivostí. Jenže laskavost u něj nikdo nepovažoval za slabost. Tatínek nebyl žádná měkkota. Když hrál zamlada hurling, zatočil kolikrát s nějakým masivním centrforvardem soupeře tak, že se z toho ten vazoun vzpamatovával půl tejdne; tohle Johnsey často slyšel lidi povídat, nebo aspoň něco podobnýho. Jednou o nějakýho maníka v návalu vzteku omlátil hokejku a ten týpek byl pak poznamenaněj na celej život. Tohle teda slyšel říct jenom jednou, a jakmile si ten člověk, co to povídal, všimnul, že ho Johnsey poslouchá, zmlknul, zakoukal se do svý sklenice whisky a celej zrudnul.

Kdyby myslel na něco jinýho, než přejde těch sotva sto kroků od začátku zídky na druhou stranu hřbitova, tak by třeba moh sám sobě vsugerovat, že tam ani nejsou, že ho nepozorujou, jak se blíží, celý natěšený, jak si na něm smlsnou. Jako u tý hluboký tůně na potoce za smuteční vrbou na druhý straně poříčního pole, ještě než dojdete k Shannon Callows, kam s tatínkem chodili plavat. Tam si někdy představoval, jaký by to asi bylo, kdyby ležel pod vodou, a až by mu došel vzduch v plicích, tak by tam prostě zůstal a dejchal vodu místo vzduchu. Třeba by se stal nějakěj zázrak, jako se děly tenkrát v Corku, kde před lety obživla socha Panenky Marie, všechny kolem pozdravila a začala ronit krvavý slzy nad zoufalým stavem dnešního světa. Máma říkala, že k slzám ji dohnal akorát zoufalej stav těch svatejch koz, co tam na ni zespoda čučely. No nerozplakalo by vás to, kdyby na vás ta banda ve dne v noci hulákala svatej růženec? Třeba by se vůbec neutopil a naopak by zjistil, že má nadpřirozený schopnosti, že může žít

pod vodou, vládnout potokům, řekám i mořím a všem vodním tvorům, tak by tam žil jako jejich král, měl by vražedně ostrej trojzubec a všude kolem něj by plavaly krásný mořský víly bez podprsenek, vařily by mu večere a pusinkovaly ho.

Možná mu máma na po večeri upekla ovocnej koláč, a až Johnsey přijde domů, bude ho zrovna vytahovat z trouby. Dá si ho obrovskej kus a ona bude nad ním stát s hrnkem čaje (jen kapičku mlíka, říká, jinak ten čaj pak nestojí za nic) a líčit mu, jak ani ne před hodinou ty jablíčka ještě rostly venku na stromě. On jí řekne, že to bylo strašně dobrý, a máma odpoví Opravdu, zlatíčko, to jsem ráda, že sis pochutnal, však se potřebuješ po tý celodenní dřině pořádně najíst. Jenže poslední dobou mu teď už skoro vždycky nechává večeri v troubě a buď je to pekelně horký, nebo zas úplně ledový; ona někdy tu troubu pustí naplno a jindy ji zase dočista zapomene zapnout. Sama je nahoře na hřbitově u tátovýho hrobu, modlí se tam a proklíná plevel. Co ta se pro tátu namodlí, ten snad ani nemůže mít v nebi žádnéj klid. Pan farář Cotter na jeho zádušní mši povídal, že tam nahoře pro něj budou mít připravenej fajnověj dům a on se kvůli tomu nejspíš pohádá s andělama, kdo že to proboha navrhoval, a bude chtít, aby to zbourali a postavili mu ho znova podle jeho vlastních instrukcí. Tomu se všichni lidi v kostele smáli. Některý sousedi po sobě koukli s chápavým úsměvem, jako to se ví, on byl hrozně pinktlích, člověk pro něj musel každou práci udělat na chlup akorát.

Máma doma nebyla. V troubě Johnsey našel mletý jehněčí se zeleninou, zapečený pod čepicí bramborový kaše. Všechno bylo tak akorát správně teplý, přikrytý alobalem a příbor měl připravenej na stole. Rychle to sněd a zapil sklenicí mlíka. V sedum maj v telce ten program o dovolenějch a bude tam ta blondatá slečna.

Když byl občas v domě takhle klid, máma tam nebyla, ani kočka nemňoukala a neškrábala na okno, tak si moh představovat, že ta blondýnka mluví jenom na něj, že je to jeho milá, která na něj čeká někde v teplejších krajích, kde rostou palmy, on tam za ní už brzičko pojede, jen co dostaví ten nádhernej velikánskej dům, ve kterým budou bydlet. Teď si povídaj po telefonu s takovou speciální velkou obrazovkou. Ona mu to líčí, to místo, kde spolu budou trávit dovolenou. Při jídle to člověk nemůže pořádně sledovat, musí se každou chvíli kouknout dolů na talíř a prošvihne pak celý vteřiny toho, jak ona tam stojí s těma zářivě blondátejma vlasama, v šatech, co jí sotva krejou to nejnutnější, někdy je dokonce skoro po pás v čirý modrý vodě a drobný vlnky jí šťastně šplouchaj kolem zadku.

Program naštěstí skončil zrovna, než se máma vrátila. Vypyťovala se ho, jestli měli dneska v práci fofr, jak je na tom Packie a jestli neslyšel něco novýho o Skotský dámě? Packieho nejstarší dcera prej utekla do Skotska s nějakým cizincem. Takže se jí teď říká Skotská dáma. Jako tomu chlápkoví, co jednou odjel asi na dva roky za prací do Ameriky, tomu pak už nikdo neřek jinak než Jenký. Ta Packieho dcera se občas o sobotách flinkala na prodejně, že tam jako pomáhá. Johnsey ji ale v životě neviděl nic dělat, akorát si prohlížela nehty, žvejkala a mačkala tlačítka na mobilu. Na něj se nikdy nepodívala, ani na něj nepromluvila, jen jednou se ho zeptala, jestli by nechtěl Rolo, a on řek tak jo (proč říkáš tak jo, ty debile?), načež ona k němu natáhla ruku s tou roličkou a to pitomý Rolo bylo přilepený, jemu se klepaly ruce jako blázen, a než se mu ho podařilo vydolovat, bylo už málem rozteklý a ještě teď cejtí, jak mu při pouhým pomyslení na to hořej uší.

On Packie neměl cizince v lásce ani před tím slavným útekem, ale teď k nim chová obzvláštní zášť. Člo-

věk to z něj skoro cejtí sálat, jak to v něm doutná. Jsou tady teď občas vidět, lidi s takovým hnědým obličejem nebo i opravdický černoši, jak tudy projížděj cestou do města, aby ze státu podvodně vyždímali prachy, teda podle Packieho, kterej říká, že tady holt maj ráj. Když je zmerčí na dvoře před prodejnou, jak třeba zrovna přivezli dodávku zboží do skladu, tak do Johnseyho vždycky štouchne a čelem ukazuje směrem k nim. Oči mu zlověstně blejskaj a v tu chvíli z něj skoro cejtíte sálat ten žár, jako by se mu duše už smažila ve věčným ohni za ty hříchy, kterejch se právě v duchu dopouští. Cizinci se někdy ohlídnou, ale nepoznáte jim na očích, co si myslěj. To budou nejspíš *Hũ-Tůové*, Johnsey, řek mu tuhle Packie. Vyplivnul ty slova jako něco, co vychrchlal z plic. Nejspíš vyvraždili mraky *Tũ-Cijũ* a teď se tady u nás schovávaj. Johnsey se tomu zasmál, přítakal mu a najednou měl před očima obrázek těch povalečů na podpoře, jak se chechtaj stupidním fórům Eugena Penrose. Zastyděl se a bylo mu smutno. Co to proboha vůbec je, ty *Hũ-Tůové* a *Tũ-Cijové*?

Žádněj cizinec se tu nikdy nezdrží a nevejde dovnitř. Ne k nim do prodejny. A proč by sem taky chodili? Možná dole ve Sparu jsou na ně příjemnější.

Máma snad ani neposlouchá, co jí Johnsey na ty rychlopalný otázky odpovídá. Možná už ani vlastní otázky neslyší. Ptá se, jako by je odškrtávala ze seznamu, až mu to připomíná, jak ve škole před lety celá třída odříkávala násobilku. Moh by jí klidně odpovědět No jo, mami, byl to skvělej den, rozštípnul jsem Packiemu hlavu sekýrou, vybral z kasy všechny prachy, vzal jsem si džíp a přejel s ním Eugena Penrose a ty povaleče na podpoře, všichni jsou mrtví; a teď po večeri si vyrazím do města jako velkej frajer, sbalím tam pár buchet a užiju si s nima. Nejspíš by dál skládala prádlo, poklízela,

předstírala, že ho poslouchá, přikyvovala mu a vůbec by ho nevnímala. Tak to je fajn, Johnsey.

Vyšel ven na dvůr, že si chvíli cvičně zajezdí v autě. Mámina stará fiesta jezdí ještě docela obstojně a on ji smí řídit po dvoře. Máma ho na ni ale nenechá pojistit. Pro chlapce, jako jseš ty, Johnsey, by pojištění stálo tak dvacet tisíc. Dvacet tisíc? Copak oni vědí, že je blbej? Je to snad jedna z těch věcí, na který se tam ptaj? No tak, pane Cunliff, hmmm... vzhledem k tomu, že jste tak trochu vypatlanec... (je slyšet cvakání počítače a někdo netrpělivě vzdychá)... to bude dvacet tisíc miliónů miliard liber za základní pojištění na týhle vyklepaný starý kraksně. Jasný? Tak si radši hezky dál jezděte dokolečka po dvoře, jo? Vemeno jedno tlustý. *Cvak.*

Tu cvičnou jízdu si rozmyslel. Máma si onehdy stěžovala, kolik teď dává za benzín, a stejně, není to žádná radost, když ani nemůže vyjet ven ze vrat a rozkalit to po silnici. Zvažoval, jestli by měl jít nahoru po dlouhým lánu a pak přes poříční pole dolů k potoku. Je to zvláště příjemnej pocit, když šlapete po trávě přizdobený jinovatkou a ona vám tak krásně křupe pod botama. Dole u potoka nad tím rozbahněným kusem břehu, kam choděj krávy pít, je taková vyvýšeninka se smuteční vrbou, pod kterou si můžete sednout a nikdo vás tam neuvidí, protože jste kolem dokola obklopený světlezelenejma větvema. Když tam člověk sedí a vůbec se nehejbá, může si představovat, že je sám taky strom. Stromu nikdo nenadává do debilů, nepodráží mu nohy, ani na něj neřve, že ty bedny zase naskládal úplně blbě. Tatínek říkal, že na stromech závisí veškerý život. Stromy dělaj vzduch, kterej my decháme.

Teprve když přelejzal po dřevěnejch schůdkách přes plot do poříčního pole, vzpomněl si na Dermota McDermotta a rozhod se, že tam radši nepůjde. On si teď jejich farmu pronajímá, ale nosí se, jako by mu to tady

všechno patřilo. Když ho Johnsey potká někde v polích, myslili byste, že to on, Johnsey, tady nemá co pohledávat. Dermot se ho pokaždý vyptává, kam má namířeno, a nikdy mu neřekne Johnsey, vždycky jenom Johne. Je moc velkéj frajer, než aby se snížil k nějakým domácíjm zdobnělinám. Měří si Johnseyho těma svejma prasečima očkama od hlavy k patě a lehce se přitom ušklíbá. Nejspíš si myslí Koukejte na toho vola, umře mu táta a on ani nedokáže hospodařit na farmě, co mu po něm zbyla! Chachá, já si tu teď drandím po jeho dědictví se svým velkým traktorem! Takovej břídil!

Máma říká, že lidi, který svejm synům dávaj jména jako Dermot McDermott, si o sobě myslěj, že jejich hovno nesmrdí. Jako by tím chtěli říct My jsme ty jediný pravý McDermottové a náš hoch je Dermot, syn Dermota, přímej potomek staroirskéjch králů. Věřej, že jsou o dvě třídy nad *plebem* a aspoň o jednu nad všema ostatníma. *Plebs* jsou ty lidi, co bydlej v komunálních domech za vesnicí, až na konci Ashdown Road, říká máma. Většinou mívaj psy podvratáky a děsný spousty dětí. Nebo děsný spousty psů a děti podvratáky? Johnsey si nemoh vzpomenout, jak to máma přesně říkala.

Zámek na dveřích od chlíva byl rozbitej, dřevo na nich prohnílé a zohejbaný vlhkem, takže se zasekly napůl otevřený. Ještě teď, po třech letech, Johnseymu připadalo divný, že je chlív v lednu prázdněj. Dřív tam měl každou zimu ustláno dobytek; bylo tam teplo a útulno, nemoh tam studenej déšť ani štiplavej mráz, krávy tam líhaly těsně vedle sebe a hřály jedna druhou jako velký radiátory. Jejich močůvka pod roštem celou zimu odtejkala trubkou do podzemní nádrže, odkud ji pak vypumpovali a rozvezli po pastvinách, aby živila trávu, kterou krávy spasou a udělaj z ní zase mlíko

a močůvku. Když jim ve škole paní učitelka vyprávěla o Narození Páně, tak si Betlém vždycky představoval jako jejich chlív, kterej tak úhledně rozděloval přední dvorek od velkého dvora vzadu; a Tři krále viděl jako tatínka, Paddyho Rourka a pana Unthanku. Ježíšek by tam s nima byl hezky v teple a v bezpečí.

Dovnitř padalo dost světla na to, aby rozeznal ten silnej příčnéj trám, co dělí střechu napůl. Uneslo by ho to? Tenkrát se ještě všechno stavělo pořádně, říkával vždycky tatínek. Johnsey je ale hrozně tlustej. Představte si, kdyby to zvorál, spadnul na zadek a zlomil si nohu! A našel by ho tam dejme tomu Dermot McDermott. A zavolal by mámu. A hasiče. A otce Cottera. Načež by tam příběh Eugene Penrose se všema povalečema na podpoře, protože zmerčili, jak se tam řítí hasičský auto. Nakonec by celá vesnice stála na dvoře frontu, aby se každej moh kouknout do dveří na toho tlustýho debila, kterej tam leží v chlívě na zemi se zlomenou haksnou tak divně zkroucenou, bulí jako mimino, obličej má celej fialovej a napuchlej, ten provaz ještě pevně utažený kolem krku. Ukazovali by si na něj prstem, kroutili hlavou a obraceli oči v sloup, až by je někdo hodnej odstrčil, odehnal a snažil se mu pomoci, ale ta jeho dobrota by Johnseyho řála hloub než výsměch těch ostatních, protože si ji nezaslouží, a ten člověk by to věděl, ale stejně by na něj byl hodnej.

Takověj člověk je otec Cotter a pak ještě Unthankovi. Packie Collins ne. Každěj den mu připomíná, že ho nechává v družstvu pracovat jenom z úcty k jeho nebožtíku oci, ať je mu země lehká. Johnsey je mu *na obtíž*. Kolikrát už slyšel, jak o něm Packie brblá zákazníkům, který se pak po něm s úšklebkem ohlížej, a když jejich pohled zachytí, tak ho pozdravěj, ale s takovou přehnanou vřelostí, která je falešná jako ten dort, co maj ve městě za výlohou Svatebního studia. Falešná

jako třílibrová bankovka, jak by řekla máma. Otec Cotter to má v popisu práce, aby byl na lidi hodnej; pracuje pro Pána Boha a ten všem přísně nařídil, že musej bejt hodný a mít se rádi. A pan Unthank byl tatínkův starej dobrej přítel, kamarádili spolu už jako malí kluci. V pohřebním ústavu stál nad tatínkem celou věčnost s rukou položenou na okraji otevřený rakve, jenom tak kroutil hlavou, tichounce říkal *Jacku, Jacku, Jackie* a trochu přitom pohoršeně pomlaskával, jako to dělával tatínek, když něco přišlo nazmar a věci nebyly tak, jak maj bejt. Johnsey viděl, jak panu Unthankovi z brady ukápla slza a dopadla tatínkovi na tvář, takže to vypadalo, že tatínek taky pláče.

Tatínek ho vždycky vedl k poctivosti. Sám neuměl lhát. Jednou, už dávno, před lety, volala jedna stará bréca ze vsi a chtěla vědět, jestli by máma mohla nahonem upéct dvacet ovocnejch koláčů na nějakou akci Asociace irskejch venkovaneč. Tatínek ji poprosil, aby počkala, položil telefon a šel se mámy zeptat ven do kurníku. Řekni tý koze, ať si ty koláče upeče sama, odpověděla mu máma, nebo ne, řekni jí, že jsem jela do města a vrátím se až v devět večer, ale táta řek Ne, Sáro. Víš, že neumím lhát. A řek to tak, že to bylo, jako když kněz káže *A Slovo to tělem učiněno jest*: jako pravdu, hotovou věc, o který se nediskutuje. Máma vztekle oddusala do domu, musela si to odelhat sama. Potom tatínkovi vyčetla, že se teď *ona* kvůli němu cejtí hrozně, že bude nakonec muset jet do města, aby z tý svojí lži udělala pravdu, a zůstat tam až do devíti, aby to teda posichrovala, že pravda dneska zvítězí. Táta už byl takovej: tak dobrej, až jste si kvůli němu připadali špatný, a člověk se pak *musel* snažit bejt dobrej jako on.

Venku na dvoře Johnsey teď vůbec nemoh normálně myslet, nikde okolo jejich hospodářskejch stavení,

dokonce ani v šeru chlíva. Všechno tu bylo nasáklý tatínkem. Kdykoliv se podíval přes dvůr, čekal, že ho tam uvidí, jak si to k němu rázuje, zvedá hůlku na pozdrav a zahrne ho ohromnejma novinkama, i když se vůbec nic neděje. Jako by všechno ve dvoře umřelo s ním, jako by všechny ty věci tady existovaly jen proto, aby mohly sloužit jemu. A stejně, jsou vytvarovaný vahou jeho těla a opracovaný dotekem jeho ruky, nikomu jinýmu by ani nepasovaly: ta uzounká cestička vyšlapaná kolem dvora, skoro jen žlábek, kudy tolikrát za den procházel sem a tam, den co den; cizí lidi tam často zakopnou, nevšimnou si ho, dokud jim v něm neuvízne bota; ty hladoučké, lesklý místa kolem kliky na dveřích od chlíva, od dojírny a od dílny, ohmataný až na dřevo, jak je celý dlouhý roky denně otvíral a zavíral; dolíky na sedadlech traktoru a džípu vytlačený břemenem jeho tíhy; i ty kamenný zdi kolem jako by tu stály už jenom jako památník jeho síly.

Zůstávat v takovém domě nemůže člověku dělat dobře. To vidí i takovej pabl, jako je on. Smutek plus smutek rovná se větší smutek. Zármutek plodí zármutek. Na mrtvým dvoře mezi mrtvejma zdma vzduch jako by zhoustnul, těžko se skrz něj dá projít. Dermot McDermott si vystačí se svým vlastním dvorem a staveníma; pronajímá si jenom jejich pastviny. Johnsey by stejně těžko přenes přes srdce, kdyby tady na toho kudrnatýho neřáda musel koukat, jak se po tatínkovým dvoře řítí na tom masivním fungl novým John Deeru, všechno tu ničí a nemá nejmenší zájem na zachování tatínkového světa tak, jak je. Byla by to inváze. Lepší to smutný hrobový ticho, co tady vládne teď, než aby mu tu ten odpornej namyšlenej necita túroval svoje luxusní mašiny. Takhle by to viděl tatínek, tím si je Johnsey jistej.

Slyšel jednou, jak tatínek mámě povídá, že Johnsey je náhodou moc hodnej tichej chlapec, když myslel, že

je Johnsey neposlouchá. Máma si na něj asi stěžovala, že je blbej, a tatínek se ho zastával. Na hlase mu bylo poznat, jak strašně moc ho má rád. Jenže člověk přece taky může mít rád zpotvořený podvratácký štěně, který měl utopit, hned jak se narodilo. Nebude mu k ničemu, bude akorát žrát a kadit, kde nemá, budou s ním samý starosti, ale stejně ho vždycky pohladíte, dáte mu ňamku a budete na něj skoro pořád hodný, protože za to přece nemůže, že je takovej pitomej uslintanej šmudla. Před lidma se s ním ale chlubit nebudete, to je jasný.

Nejlíp se mu o věcech přemýšlelo ve vlastním pokoji. Když ale přemýšlíte moc, tak si tím taky můžete pěkně zavařit. Může se stát, že vám mozek spustí vlastní přehrávač a dokola vám předvádí vaši blbost. Nejhorší je to vždycky po tom, co zrovna musel s někým mluvit, jako když se ho třeba cestou domů nebo v pekařství jedna z těch ženskejch z Asociace začne vyptávat na mámu, nebo ho někdo zastaví na ulici a zeptá se, jak se mu daří a co tetička Theresa, jestlipak už má jejich malej Frank po zkouškách? A on tam stojí celej rudej, cejtí, jak mu hořej uši, zoufale se snaží odpovídat správně jako normální člověk, ale slova z vás kolikrát udělej vola. K čemu takový povídání vůbec je? Čeho se kdy dosáhlo řečma?

U sebe v pokoji Johnsey často myslel na holky. Měl tam sprostěj časopis, co patřival Anthonymu Dwyerovi, kterej sice nebyl tak úplně blbej jako Johnsey, ale zase měl jedno neštěstí navíc, byl totiž nedochůdce s jednou nohou kratší. Ten Dwyerův časopis Johnseyho obvykle přiváděl na hříšný myšlenky a jak na ty věci myslel, tak zase cejtil to, co se mu někdy stávalo v kostele, těsně než šel k přijímání, když tam seděly Moranovic holky v předních lavicích v těch kraťoučkejch sukničkách: cejtil, jak mu srdce buší a skáče a kope kolem sebe, mysleli byste, že mu už každou chvíli hupsne do krku